

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

רבינו גרשום

ק"ח.

אלא למאן דאמר לבאי הארץ. נתחלקה הארץ מאי בין רב למעט הארץ כל באי הארץ נוטלי חלקו ולא יותר קשיא. ויש ספרים שכתבו בהן היינו דתמידי לרב תרבה בחלתו ומפרשי נמי כדמפרש בין רב למעט: היינו דקא צווחין בנות צלפחד. משום דאבהון מיוצאי מצרים היה ומבקשות לירש חלקו: אלא למ"ד לבאי הארץ. נתחלקה הארץ לא הוה להון למשקל מידי דהא מת סבורי: אלא לחזרה וליתול בבבסי חפר. צווחין כלומר דאפילו למאן דאמר לבאי הארץ נתחלקה משום הכי צווחין משום חזרה ליתול בבבסי חפר אביו של צלפחד שהיו לו בנים לחפר שנוטלי במדבר ובכא לארץ ונטלו חלקם ואחר כך היה להם לחזורי אצל חפר אביהון ולחזור ולחלק בשוה עם בנות צלפחד שהן תחת אביהון ואמטו להכי צווחין: היינו דקא צווחין בני יוסף. דאבהון מיוצאי מצרים ניתוה וצווחין על חלק אבהון: הא כולוהו שקלי. כל אחד חלקו: ומשני לעולם לבאי הארץ הוי ומשום טפלים דאיתא בהו טפי משאר שבטים דרבינן ע"פ פורתי יוסף שהן סרין ורבינן טפי וצווחין דלא שקלי לצורך טפלים ורחיקי לחזר דרוביהו: אמר אב"י איכא למשמע מהא הלכה בין למאן דאמר ליוצאי מצרים כו' לא הוה חד דלא שקלי אפי' טפלים דאליבא דתיק דאמר ליוצאי מצרים נתחלקה ומוציא את הטפלים (אפי' הכי לא) [דלא] שקלי בבנות עצמן אפי' הכי שקלי בשביל אבהון שיצאו ממצרים ושקלו בחלה אבהון בארץ. ולא ידך תג נמי דאמר לבאי הארץ נתחלקה הארץ ומוציא את הטפלים אפי' הכי שקלו טפלים משום חזרה בחלה אצל אבהון לירת מבח אביהם עם שאר אחיהם בשוה. ואי ס"ד דלא שקלי הוה לחזר ליוצאי מצרים כדצווחי בני יוסף על הטפלים שלהן. וכי יומתו דאי צווחו אלא הני דצווחו ואבני דיהבו לחזר בחלה על שצווחו כ' ביה קרא אבל צווחו ולא אהנו צווחתם לא כתב. והוא בני יוסף דצווחו ולא אהני לחזר אפי' הכי כתביה קרא. ומשני לעולם דצווחו ולא אהנו ומשום הכי לא כתביהו קרא. דקא קשיא לך הא בני יוסף דצווחו ולא אהני ואפי' הכי כתביהו חתם לאו משום האי טעמא הוא

וממשה שנוולדו חולקים בחלק אביהן עם החמשה הראשונים ונראה לרשב"א דרישא וסיפא מיירי כגון שמתו אותם שיצאו ממצרים בלא זרע ולא נכנסו לארץ דודאי מתו במדבר כל אותן שהיו בני עשרים כשיצאו ממצרים ומיירי רישא שמתו העשרה שיצאו עמו וחמשה בנים נוולדו במדבר וסיפא מתו חמשה שיצאו עמו ונוולדו במדבר ו' והשתא הוי סיפא דומיא דרישא ואפי' נמי שפיר דנקט שיצאו עמו דמה לך ליתאם האז אלא משום דצעי למוימר שאותן מתו ונוולדו אחריים במדבר ולריצ"ס קשה על פירוט הקונטרס דהא מלכד מרצה משמע שפיר טפי למי שהו רב עתה מרצה ואי משום דהא כבר כתיב לאלה מחלק הארץ אם כן למי שהיה רב צליאת מצרים מלשמות משום דנקט פקא ונראה לו דגרס היינו דכתיב אין רב למעט כמו שכתוב בספרים וה"פ בשלמא למ"ד ליוצאי מצרים דאם הוה שני אחין מיוצאי מצרים והוה להו עשרה בנים מצאי הארץ ושני אחין אין להן כי אם שני בנים מצאי הארץ הרי אותן עשרה לא נטלו אפי' שהן מרובין כי אם כמו שני בנים שהן מרובין היינו צין רב למעט א"ע"ג דלקמן דריש מהאי קרא דלשצטים איתפלג השתא לא אסיק אדעתיה הויא דרשא מדע דהא פריך בקמון למ"ד לבאי הארץ אמאי קא צווחו בני יוסף ואי לשצטים איתפלג שפיר צווחו לכולי עלמא אלא ודאי לא אסיק אדעתיה הויא דרשא א (והיחיא דרשא א) (דספרי) הוי לפי המסקנה: ולמאן

וממעט אלף הכי הו"ל למימר חלק חלק ינחלו וצחורה נמי ליכא לאוקומיה דמלשמות מטות אבותם [במדבר כו] שמעין לה שפיר אליציה דהאי תנא ועוד מרצה וממעט משמע נטילה ראשונה שנוטל כל אחד חלקו קודם שיחזירו לאבותיהם כדכתיב בספיה דקרא [ספ] איש לפי פקודיו יתן נחלתו: היינו דקא צווחו בנות צלפחד. למה יגרע עם אבינו מתוך משפחתו [ספ כו] שזכה בצרף ישראל כי אין לו צן שאילו היה לו צן היה נוטל הבן חלקו של אבינו שהיה מיוצאי מצרים ועמה בשביל שאין לו צן למה לא יירש את חלקו: לא הוה. לנלפחד נחלה בצרף ישראל דלישקול לא הוה ולא יוצאי יריכו זכותו שהרי לבאי הארץ ניתנה ואפילו אם היה לו צן לא היה נוטל כלום בשביל אביו ואפילו בשביל עצמו אם הוה פחות מנ' ומאי הארץ דקא צווחו בשביל שאין לו צן: אלא לחזרה ויטולו בנכסי חפר. דמאן דאית ליה לבאי הארץ אית ליה חזרה שמחזירין לאבותיהן כל מה שהיו וחזרין וירשין מאבותיהן כמשפט. והכי אמרי למה יגרע עם אביו לנלפחד מתוך משפחתו שהיה לו לזכות עם אחיו בנכסי חפר וקננו אילו היה לו צן כשיטלו בני חפר שהם אחי אבינו נחלה בצ"י יחזירו אותה לחפר אביהון וירשיו אותה לכל בניו ויטולו אבינו שהוא צבור ב' חלקים או הוה או צנו שקס תחתיו כדכתיב ואם אין לו [ספ] עיין עליו [על קטו]. והשתא שאין צן למה לא נקום תחת אבינו לירש נחלתו הבאה לו מחפר אביו ע"י חזרה שהחזירה בניו או צני בניו שהיו מצאי הארץ שהרי צת הבן יורשת עם האחין ולקמן נמי אמרינן דרשניות הוי והוי יודעות שבה הבן תירש עם האחין שלמדו מפרשת יצמין דלקמן [דף קטו]: היינו דקא צווחו בני יוסף. שהיו עכשיו מרובין וגברו יותר משאר שבטים והן לא נטלו אלא לחשבון של יוצאי מצרים והיתה נחלת כל אחד מועטת מחלק כל איש ואיש מישראל: כולהו שקולו. בשיה. ומייהו לקמן [קכג]. אמרינן דארץ ישראל לשצטים איתפלג וצדין צווחו בני יוסף שלא נטלו אלא כחמד מן השצטים אף על פי שאין גדול בכל השצטים כשצט שלהן אלא משום דמבשאי ליה לקמן לא צעי לתרואי הכי: משום טפלים. יתומים שלא היו בני עשרים בכניסתם לארץ וגם לא היה להם אז הנכנס לארץ שיחזיר חלקו כשימותו וגם לא היה להם שום מוריש שיצא ממצרים שירשו ממנו על ידי חזרה: שמע מינה. מנחות בני יוסף ובנות צלפחד דלא הוה חד בכל השצטים דלא שקיל או הוה או אביו ואף על גב דהוה מצי מתרמי דאליצא דמאן דאמר ליוצאי מצרים כל אותן שיצאו פחות מבן עשרים בלא אז לא נטלו חלק בצרף שהרי לא הן ולא אביהן היו מיוצאי מצרים דטפלין שיצאו לא נתחלקה להם ואפילו הכי לא איתרמי מילתא דכל אותן שנקנסו לארץ בני עשרים נטלו חלקם והטפלים יתומין הפחותים מבן עשרים נטלו כולן על ידי חזרה כבנות צלפחד ואותן שהיה להם אז חלקם לא היו יכולין ליתול בחזרה לא מאבי אביהן ולא מאבי אמותיהן שהרי אביו ואמו קודמין הרי אביהן נוטל חלק בצרף משום צאי הארץ וכמאן דשקיל איהו דמי ואין לו לנעוק: איצעי ליה למנאות. כבנות צלפחד ובני יוסף וגם הנציח היה לו לכתוב כדכתיב צבנות צלפחד ובני יוסף: דלווח ואהני. כגון צנות צלפחד: דלווח ולא אהני. שלא יוכל לגזול שאר שבטים ויתן להם ומה שהשיבם עלה לך היערה וגו' [והיחיא ו] לדרשא איצטרין דלקמן ולא כפשיטה שנתן להם יערות להרחיב נחלתן שאם נחלתם שצט אחר הן אין הרשות בידי ואם של מטה בני יוסף היו הרשות בידים לכרות היער ו' ולגרשם ועדיין לא נתנה להם יהושע כלום: ומשני הספ ענה טובה קא משמע ו'. בשביל שלמדו אנו ממה שהשיב להם יהושע דמיעבי ליה לאיניש להטמין עצמו לאודורי מעינא ציטא להכי כתביה קרא ללווח בני יוסף: ויאמר להם יהושע. להוסיף נחלה אי אפשר אף ענה טובה אני נתן לכם שאם עם רב אחת עלה לך היערה וגו' וצראת כרות היער ותצנה לך שם בית מושב כדכתיב וצרא אתה ונתן צרכותם [יחזקאל כג]: אמרו

אלא למאן דאמר לבאי הארץ נתחלקה הארץ מאי לרב תרבה נחלתו ואמר ליה רב פפא לאבבי בשלמא למאן דאמר ליוצאי מצרים היינו דקא צווחין בנות צלפחד אלא למ"ד לבאי הארץ אמאי צווחין הא ליתיה דלשקול אלא לחזרה וליתול בנכסי חפר בשלמא למאן דאמר ליוצאי מצרים היינו דקא צווחין בני יוסף דכתיב ויודברו בני יוסף אלא למאן דאמר לבאי הארץ מאי קא צווחי כולוהו שקול משום טפלים דהוה נפישו להו אמר אבבי שמע מינה לא הוה חד דלא שקיל דאי שקלא דעתך הוה חד דלא שקיל איבעי ליה למצווח וכי תימא דצווחו ואהני כתביה קרא דצווחו ולא אהני לא כתביה קרא הא בני יוסף דצווחי ולא אהני וכתביהו קרא התם א"ע"ג טובה קא משמע לך דאיבעי ליה לאיניש לאיחזרהו מיעינא בישא והיינו דקאמר להו יהושע דכתיב ויאמר אליהם יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה אמר להו לכו והחבאו עצמכם ביערים שלא תשלוט בכם עין רע אמרו

הוא כדכתיב לעיל נחלתו מחלק הארץ ולא כרץ קרא וגם אין לשון מרצה וממעט אלף כשהו נוטל הרצה וזה מעט מחלק איש זה מרובה וחלק ממנו מועט אבל כשכל החלקים שוים אין זה מרצה וממעט אלף הכי הו"ל למימר חלק חלק ינחלו וצחורה נמי ליכא לאוקומיה דמלשמות מטות אבותם [במדבר כו] שמעין לה שפיר אליציה דהאי תנא ועוד מרצה וממעט משמע נטילה ראשונה שנוטל כל אחד חלקו קודם שיחזירו לאבותיהם כדכתיב בספיה דקרא [ספ] איש לפי פקודיו יתן נחלתו: היינו דקא צווחו בנות צלפחד. למה יגרע עם אבינו מתוך משפחתו [ספ כו] שזכה בצרף ישראל כי אין לו צן שאילו היה לו צן היה נוטל הבן חלקו של אבינו שהיה מיוצאי מצרים ועמה בשביל שאין לו צן למה לא יירש את חלקו: לא הוה. לנלפחד נחלה בצרף ישראל דלישקול לא הוה ולא יוצאי יריכו זכותו שהרי לבאי הארץ ניתנה ואפילו אם היה לו צן לא היה נוטל כלום בשביל אביו ואפילו בשביל עצמו אם הוה פחות מנ' ומאי הארץ דקא צווחו בשביל שאין לו צן: אלא לחזרה ויטולו בנכסי חפר. דמאן דאית ליה לבאי הארץ אית ליה חזרה שמחזירין לאבותיהן כל מה שהיו וחזרין וירשין מאבותיהן כמשפט. והכי אמרי למה יגרע עם אביו לנלפחד מתוך משפחתו שהיה לו לזכות עם אחיו בנכסי חפר וקננו אילו היה לו צן כשיטלו בני חפר שהם אחי אבינו נחלה בצ"י יחזירו אותה לחפר אביהון וירשיו אותה לכל בניו ויטולו אבינו שהוא צבור ב' חלקים או הוה או צנו שקס תחתיו כדכתיב ואם אין לו [ספ] עיין עליו [על קטו]. והשתא שאין צן למה לא נקום תחת אבינו לירש נחלתו הבאה לו מחפר אביו ע"י חזרה שהחזירה בניו או צני בניו שהיו מצאי הארץ שהרי צת הבן יורשת עם האחין ולקמן נמי אמרינן דרשניות הוי והוי יודעות שבה הבן תירש עם האחין שלמדו מפרשת יצמין דלקמן [דף קטו]: היינו דקא צווחו בני יוסף. שהיו עכשיו מרובין וגברו יותר משאר שבטים והן לא נטלו אלא לחשבון של יוצאי מצרים והיתה נחלת כל אחד מועטת מחלק כל איש ואיש מישראל: כולהו שקולו. בשיה. ומייהו לקמן [קכג]. אמרינן דארץ ישראל לשצטים איתפלג וצדין צווחו בני יוסף שלא נטלו אלא כחמד מן השצטים אף על פי שאין גדול בכל השצטים כשצט שלהן אלא משום דמבשאי ליה לקמן לא צעי לתרואי הכי: משום טפלים. יתומים שלא היו בני עשרים בכניסתם לארץ וגם לא היה להם אז הנכנס לארץ שיחזיר חלקו כשימותו וגם לא היה להם שום מוריש שיצא ממצרים שירשו ממנו על ידי חזרה: שמע מינה. מנחות בני יוסף ובנות צלפחד דלא הוה חד בכל השצטים דלא שקיל או הוה או אביו ואף על גב דהוה מצי מתרמי דאליצא דמאן דאמר ליוצאי מצרים כל אותן שיצאו פחות מבן עשרים בלא אז לא נטלו חלק בצרף שהרי לא הן ולא אביהן היו מיוצאי מצרים דטפלין שיצאו לא נתחלקה להם ואפילו הכי לא איתרמי מילתא דכל אותן שנקנסו לארץ בני עשרים נטלו חלקם והטפלים יתומין הפחותים מבן עשרים נטלו כולן על ידי חזרה כבנות צלפחד ואותן שהיה להם אז חלקם לא היו יכולין ליתול בחזרה לא מאבי אביהן ולא מאבי אמותיהן שהרי אביו ואמו קודמין הרי אביהן נוטל חלק בצרף משום צאי הארץ וכמאן דשקיל איהו דמי ואין לו לנעוק: איצעי ליה למנאות. כבנות צלפחד ובני יוסף וגם הנציח היה לו לכתוב כדכתיב צבנות צלפחד ובני יוסף: דלווח ואהני. כגון צנות צלפחד: דלווח ולא אהני. שלא יוכל לגזול שאר שבטים ויתן להם ומה שהשיבם עלה לך היערה וגו' [והיחיא ו] לדרשא איצטרין דלקמן ולא כפשיטה שנתן להם יערות להרחיב נחלתן שאם נחלתם שצט אחר הן אין הרשות בידי ואם של מטה בני יוסף היו הרשות בידים לכרות היער ו' ולגרשם ועדיין לא נתנה להם יהושע כלום: ומשני הספ ענה טובה קא משמע ו'. בשביל שלמדו אנו ממה שהשיב להם יהושע דמיעבי ליה לאיניש להטמין עצמו לאודורי מעינא ציטא להכי כתביה קרא ללווח בני יוסף: ויאמר להם יהושע. להוסיף נחלה אי אפשר אף ענה טובה אני נתן לכם שאם עם רב אחת עלה לך היערה וגו' וצראת כרות היער ותצנה לך שם בית מושב כדכתיב וצרא אתה ונתן צרכותם [יחזקאל כג]: אמרו

(א) וינתיין כב: וינתיין,
(ב) ופחתו מן הד, (ג) וצדפויי
שלא היה (ד) גלותו (ה) ציל
דכספיים.

תורה אור השלם

1 וידברו בני יוסף את יהושע לאמר מודע נתתה לי נתלה גורל אחד וחבל אחד ואני עם רב עד אשר עד בה כרביני וי' יהושע יי' יי
2 ויאמר אליהם יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה ובראת לך שם בארץ היפרי וידקראים כי אף לך חר אפרים: יהושע יי טו

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה אלא וכו' צין רב למעט וכו' זה מה.
(ב) ע"ל ביש דף קכג:
(ג) ד"ה לזוח וכו' לכות היער ולגורו שם ועיין:

מוסף תוספות

א. אלא למ"ד לבאי הארץ מאי בין רב למעט ואי משום דע"י החזרה חזרוני להיות שוין הא מלשמות מטות אבותם ינחלו נפקא. מוס' מ"ד.
ב. משום דהוה נפישו משאר שבטים ולא שקיל לחולקא אלא כחד משאר שבטים יד רמה.